

KANCELARIA PREZYDENTA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Olgiert Dziekoński
Sekretarz Stanu
500-10-4(3)-2013

Warszawa, 27 sierpnia 2013 roku

Pan
Rafał Górski
Dyrektor
Fundacji Instytut Spraw Obywatelskich

w związku z Państwa zainteresowaniem instytucją referendum wyrażaną podczas konferencji w Łodzi „Referenda dla Obywateli, które jest istotnym narzędziem współdziałania mieszkańców w procesach decyzyjnych, w załączeniu przesyłam projekt ustawy o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego oraz o zmianie niektórych ustaw, który Prezydent RP Bronisław Komorowski zamierza skierować do Sejmu w najbliższym czasie.

W projekcie tym, spośród wielu zmian dotyczących funkcjonowania samorządów zawartych w zmianach 42 ustaw, które wspierają możliwość aktywnego współdecydowania obywateli o sprawach ich wspólnot, a także o możliwości współdziałania na rzecz lokalnego rozwoju, chciałbym zwrócić uwagę na artykuł 68 projektowanej ustawy, wprowadzający zmiany w ustawie z dnia 15 września 2000 roku o referendum lokalnym.

W szczególności chciałbym zwrócić uwagę na zmiany, które dotyczą kryteriów ważności referendum. Obecna regulacja sprawia, że referenda w sprawach innych niż odwołanie organu są rzadkością. Tymczasem zgodnie z art. 170 Konstytucji powinny one pozwolić na efektywne decydowanie o bieżących problemach stojących przed jednostką samorządu terytorialnego, jako wspólnotą mieszkańców. W konsekwencji proponuje się zniesienie frekwencji, jako kryterium ważności referendum innych niż dotyczących odwołania organów pochodzących z wyboru, a więc rad gmin, powiatów, czy województw oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów. Pozwoli to koncentrację uwagi na problemach merytorycznych, a w mniejszym stopniu na sprawach personalnych, które często są przedmiotem walki politycznej motywowanej partyjną potrzebą wpływu na władze wykonawcze. Wzorem doświadczeń regulacji szwajcarskich, gdzie praktyka funkcjonowania bezpośredniego zarządzania obywatelskiego w państwie jest silnie ugruntowana poprzez formułę referendum lokalnego „bezprogowego”, proponuje się w przypadku kwestii dotyczących decyzji personalnych – obostrzenie warunku ważności referendum przez przyjęcie zasady, że dla ważności takiego referendum konieczny jest udział nie mniejszej liczby osób, niż te które wzięły udział w wyborze takiego organu. Jest to zgodne z logiką procesu wyborczego, w którym może brać udział różny odsetek mieszkańców danej jednostki, ale ci którzy w wyborach uczestniczyli powinni mieć możliwość brania udziału w wyborach które zmieniają ich decyzje.

Ważną zmianą jest sformułowanie zasady dotyczącej obowiązku wykonania wyniku referendum. Proponuje się, by odpowiednie działania, w szczególności wydanie odpowiednich aktów normatywnych lub decyzji władz wykonawczych następowało nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia wyniku referendum, zobowiązując te władze do realizacji wyników referendum. W ten sposób mieszkańcy wspólnoty w rzeczywisty sposób mogą podejmować decyzje dotyczące ich spraw. Jednocześnie przyjmuje się, że organy JST nie mogą podejmować działań sprzecznych z rozstrzygającym wynikiem referendum w terminie dwóch lat od dnia ogłoszenia jego wyników, chyba że działania takie są konieczne w związku ze zmianą przepisów prawa, lub wynikają z rozstrzygającego wyniku kolejnego referendum, które w danej sprawie nie może być zresztą podejmowane wcześniej niż po upływie dwóch lat.

Jednocześnie proponuje się, że w przypadku gdy realizacja rozstrzygającego wyniku referendum mogłaby spowodować znaczną stratę finansową lub będzie niemożliwa lub znacznie utrudniona ze względu na brak środków finansowych w budżecie JST, może być przeprowadzone, na wniosek rady lub organu wykonawczego, równoległe referendum w sprawie samoopodatkowania. Negatywny wynik takiego referendum w sprawie samoopodatkowania zwalnia organy gminy z obowiązku realizacji rozstrzygającego wyniku referendum tematycznego.

Projekt ustawy uwzględnia również zasadę, iż w samorządzie lokalnym prawo do udziału w referendum, a więc i współdecydowania wynika z faktu zamieszkiwania na danym obszarze, nie zaś posiadania obywatelstwa konkretnego państwa. Jest to zgodne z zasadą ustawodawstwa UE dotyczącej możliwości udziału w wyborach władz lokalnych przez osoby na stałe zamieszkujące w gminie, powiecie, czy województwie nie posiadające obywatelstwa państwa na terenie którego mieszkają. W konsekwencji w miejscach, gdzie do tej pory w ustawie stosowane było określenie „obywatel” zastępuje się je określeniem „mieszkaniec”.

W mocy pozostają wszystkie przepisy dotyczące organizowania referendum na wniosek mieszkańców w drodze zbierania podpisów, gdzie dla obowiązku ogłoszenia referendum, czy to w sprawach merytorycznych, czy personalnych konieczne jest uzyskanie 10 procent podpisów osób uprawnionych do głosowania.

Powyższe propozycje wprowadzają takie modyfikacje instytucji referendum lokalnego, w którym mieszkańcy – na podstawie art. 170 Konstytucji – mogą faktycznie i w skuteczny sposób decydować o sprawach związanych z ich wspólnotą.

Wierzę, że spotkają się one z Pana zainteresowaniem i będą dostrzeżone przez Instytut Spraw Obywatelskich jako istotny krok ku wzmocnieniu mechanizmów partycypacji i umożliwieniu faktycznego aktywnego udziału obywateli w życiu publicznym na poziomie lokalnym, pozwalając poprzez to na upowszechnianie zarządzania przez obywateli sprawami ich wspólnot.

z upoważnieniem
AK